

Regeringens proposition

1979/80:118

om anställningsfrågor för vårdlärare i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning;

beslutad den 6 mars 1980.

Regeringen föreslår riksdagen att antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

BRITT MOGÅRD

Propositionens huvudsakliga innehåll

I vårdutbildningen i gymnasieskolan och den kommunala högskoleutbildningen ingår teoretisk och praktisk utbildning. Den teoretiska utbildningen handhas av lärare med statligt reglerade tjänster och den praktiska av lärare med kommunalt reglerade tjänster. Enligt provisoriska bestämmelser för läsåret 1979/80 får en lärare med kommunalt reglerad tjänst i sin tjänst också räkna in viss teoretisk undervisning. I propositionen föreslås att dessa provisoriska föreskrifter skall förlängas att gälla tills vidare.

Vidare föreslås att lärare med statligt reglerade tjänster skall ges möjlighet att i sin tjänst räkna in praktisk undervisning i sådana fall där huvudmannen för utbildningen anser detta vara önskvärt och praktiskt möjligt.

UTBILDNINGSDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1980-03-06

Närvarande: statsministern Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Bohman, Wikström, Mogård, Åsling, Krönmark, Burenstam Linder, Johansson, Holm, Boo, Danell och Petri.

Föredragande: statsrådet Mogård

Proposition om anställningsfrågor för vårdlärare i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning.

Enligt skolförordningen (1971: 235) finns i gymnasieskolan tjänster som lärare i vårdkunskap och i vissa andra ämnen inom vårdområdet. Tjänsterna är statligt reglerade. Enligt högskoleförordningen (1977: 263) skall undervisning inom kommunal högskoleutbildning fullgöras av lärare vid gymnasieskolan. I sådana tjänster kan inte inräknas undervisning i arbets-teknik eller annan undervisning med samma syfte som helt är förlagd till annan institution än skolan (inbyggd utbildning).

För den inbyggda utbildningen svarar landstingskommunerna, vilka oftast är huvudmän för vårdutbildningen inom gymnasieskolan och den kommunala högskoleutbildningen. Detta sker regelmässigt genom att de tillhandahåller lärare med kommunalt reglerade tjänster. I de kommunalt reglerade lärartjänsterna har i allt större utsträckning lagts in även sådan undervisning som enligt gällande bestämmelser skall fullgöras av lärare med statligt reglerade tjänster. Som en följd härav har antalet statligt reglerade tjänster inom vårdutbildningen kommit att begränsas i avsevärd utsträckning. Detta förhållande har bl. a. påtalats av Lärarnas riksförbund.

I propositionen (1978/79:16) om vissa anställningsfrågor beträffande vårdlärare i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning m. m. behandlades frågan hur man inom ramen för skolförordningens och högskoleförordningens bestämmelser skall kunna tillgodose behovet av integration av teori och praktik inom vårdutbildningen och hur man organisatoriskt skall kunna åstadkomma en ändamålsenlig tjänstefördelning. I nämnda proposition lade regeringen fram förslag som övergångsvis skulle göra det möjligt för innehavare av kommunalt reglerad lärartjänst inom vårdområdet att inom ramen för tjänsten fullgöra teoretisk undervisning i vårdämnen i gymnasieskolan eller den kommunala högskolan. Statsbidrag till kostnaderna för denna tjänstgöring borde enligt förslaget utgå som om läraren hade varit anställd som timlärare enligt statliga bestämmelser.

Riksdagen (UbU 1978/79:16, rskr 1978/79:126) angav vid sin behandling av förslaget att det av praktiska skäl för en kortare övergångstid kunde accepteras att den som innehar en kommunalt reglerad lärartjänst på vårdområdet inom ramen för tjänsten fullgör även sådan teoretisk undervisning i vårdämnen som avses i skolförordningen eller högskoleförordningen. Vid utfärdandet av föreskrifterna härom borde, enligt riksdagen, regeringen även undersöka möjligheten att i den statligt reglerade tjänsten lägga in fyllnadstjänstgöring i arbetsteknik. I övrigt framhöll riksdagen att man borde söka lösa anställningsfrågan snarast och senast så att nya bestämmelser kunde gälla fr. o. m. den 1 juli 1980.

Regeringen har i förordningen (SÖ-FS 1979:70) om rätt för lärare som undervisar i inbyggd utbildning inom vårdområdet att fullgöra viss undervisning i gymnasieskolan och kommunal högskoleutbildning, m. m. meddelat föreskrifter som gäller för tiden den 1 juli 1979—den 30 juni 1980. Enligt dessa kan innehavare av en kommunalt reglerad lärartjänst som avser vårdområdet inom ramen för tjänsten fullgöra teoretisk undervisning i gymnasieskolan eller kommunal högskola. Om en lärare fullgör sådan tjänstgöring, utgår enligt samma förordning statsbidrag för lönekostnaden med samma belopp som skulle ha utgått, om tjänstgöringen hade fullgjorts av timlärare vid gymnasieskolan.

För att behandla anställningsfrågan på längre sikt har en arbetsgrupp bildats inom regeringskansliet (utbildningsdepartementet). Gruppen inledde sitt arbete med att ta kontakter med skolöverstyrelsen, Landstingsförbundet och berörda personalorganisationer. För att söka bilda sig en uppfattning om omfattningen av de problem som anställningsfrågan innebär, har gruppen sänt ut en enkät. Trots vissa ofullkomligheter i svaren ger enkätresultaten vissa intressanta uppgifter. Undersökningen visar bl. a. att underlag finns för något över 600 statligt reglerade tjänster samt att ca 300 av dessa tjänster inte har inrättats. I stället inräknas underlaget för dessa 300 tjänster i kommunalt reglerade tjänster. I stort sett samtliga landstingskommuner praktiserar ordningen att lärare med kommunalt reglerad tjänst i sin tjänst har både teoretisk och praktisk undervisning. Några landstingskommuner har uppgett att även lärare med statligt reglerad tjänst har både teoretisk och praktisk undervisning. Vidare framgår av enkätsvaren att ca 75% av innehavarna av kommunalt reglerade lärartjänster har behörighet till extra tjänst som lärare 145 eller 164 (vårdlärare) enligt skolförordningens bestämmelser. Flertalet landstingskommuner lämnar även synpunkter och önskemål på hur anställningsfrågan bör lösas. Samtliga betonar därvid behovet av att undervisning i både teori och praktik ingår i en lärartjänst. Vidare belyses de problem som nuvarande bestämmelser innebär för att skapa en ändamålsenlig tjänstefördelning. Dessa problem är särskilt markanta vid de mindre skolenheterna. Hallands läns landstingskommun anger att man, till följd av de begränsningar i tjänsternas användningsområde som följer av skolförordningens bestäm-

melser, tvingats ställa in flera specialkurser.

Arbetsgruppen har också företagit ett antal studiebesök hos olika huvudmän och vårdskolor. Vid besöken har vikten av att samma lärare har undervisning i både teori och praktik starkt betonats. Även i övrigt har de synpunkter som har framkommit i enkätsvaren bekräftats.

Med hänsyn till bl. a. de kontakter gruppen har haft tycker sig gruppen kunna konstatera att vårdutbildningen intar en särställning bland inbyggda utbildningar. Detta beror främst på att den teoretiska och praktiska utbildningen inom vårdutbildningen i regel har samma huvudman för både den teoretiska och praktiska delen.

Jag tolkar de resultat som arbetsgruppen har kommit fram till som en bekräftelse på vad som framförts i tidigare sammanhang, nämligen att det är nödvändigt att reglerna för anställning inom vårdutbildningsområdet utformas så att samma lärare kan ha både teori och praktik i sin tjänst. Detta är särskilt angeläget mot bakgrund av sjukvårdens snabba utveckling. Genom att en lärare även får fullgöra praktisk undervisning kan denne hålla sig à jour med den medicinska utvecklingen och bättre än f. n. anpassa sin teoretiska undervisning därtill. Läraren ges också möjlighet att i sin teoretiska undervisning lättare knyta an till vad de studerande har fått lära sig under den praktiska utbildningen.

För att få ett väl fungerande system krävs även att möjligheter till en ändamålsenlig tjänstefördelning finns. Det förekommer inte sällan att den teoretiska undervisningen förläggs till en termin och den praktiska till en annan. Om samma lärare inte har undervisning i såväl teori som praktik, kan det vara svårt att anställa lärare för mer än en termin i taget. Jag vill här betona det allvarliga i att, såsom har anförts från Hallands landstingskommun, kurser inom vårdutbildningsområdet inte kan anordnas på grund av nuvarande bestämmelser.

Enligt min mening är det nödvändigt att i övervägandena beakta det arbete som utförs av lärartjänstutredningen (U 1977:04) och huvudmannaskapskommittén (U 1978:16). Enligt sina direktiv skall lärartjänstutredningen bl. a. belysa konsekvenserna av en särskild tjänsteorganisation för kommunal högskola. Huvudmannaskapskommitténs huvuduppgift är att analysera frågan om kommunala och landstingskommunala högskoleutbildningar bör föras över till statligt huvudmannaskap. Jag har tagit del av ett förslag som lärartjänstutredningen kommer att lägga fram inom kort. Förslaget behandlar tjänsteorganisationen för kommunal högskoleutbildning. Utredningen betonar den fundamentala betydelse som integrationen av teoretiska och klinisk/praktiska moment har i all vårdyrkesutbildning. Vidare konstaterar utredningen att det finns ett visst personalress samband mellan vårdutbildningar i kommunal högskola och gymnasieskolan. I fråga om tjänsteorganisation förordar lärartjänstutredningen att lärar- och skolledartjänsterna för kommunal högskoleutbildning skall vara kommunalt reglerade. Mot bakgrund av pågående överväganden i huvudmannas-

skapsfrågan finner utredningen dock att det inte är ändamålsenligt att nu befintliga statligt reglerade tjänster förs över till det kommunala avtalsområdet. Sådana åtgärder bör enligt utredningens mening anstå till dess huvudmannaskapsutredningen slutfört sitt arbete eller klarhet på annat sätt har vunnits i frågan om huvudmannaskap. En förutsättning för att ett överförande inte skall ske är dock enligt utredningen att de statligt reglerade tjänsterna i olika avseenden ges en reglering som överensstämmer med vad som gäller för de kommunalt reglerade tjänsterna i den föreslagna organisationen.

Samtliga vårdlärare med statligt reglerade tjänster är, som jag tidigare har angett, anställda i gymnasieskolan. Många sådana vårdlärare undervisar både i gymnasieskolan och i kommunal högskola. Även lärare med kommunalt reglerade tjänster har i sin undervisning ofta studerande såväl från gymnasieskolan som från kommunal högskola. Jag anser det därför inte lämpligt att nu införa ett regelsystem som föregriper lärartjänstutredningens förslag. Frågan om vårdlärarnas anställningsförhållanden bör behandlas i samband med det beredningsarbete som skall ske med anledning av denna utrednings förslag. I avvaktan härpå bör nuvarande provisoriska bestämmelser förlängas att gälla tills vidare. Jag har i denna fråga samrått med chefen för utbildningsdepartementet.

Jag anser det dock angeläget att även lärare med statligt reglerade tjänster inom vårdutbildningarna ges möjlighet till integration av teori och praktik i undervisningen. I de provisoriska bestämmelserna bör därför ges möjlighet att, i de fall där huvudmännen anser det önskvärt och praktiskt möjligt, lägga in praktik i den statligt reglerade tjänsten. Detta stämmer med lärartjänstutredningens förslag, såvitt avser tjänster i den kommunala högskolan. Statsbidrag för undervisningen bör utgå i enlighet med nuvarande regler, dvs. att bidrag till lärarlönekostnaden betalas för den teoriundervisning som skall meddelas. För den praktikundervisning som skall meddelas för resp. utbildning utgår vidare bidrag enligt schablonbelopp per grupp (bidrag till inbyggd utbildning). Mitt förslag innebär sålunda inte någon ökning av det totala statsbidraget för ifrågakvarande utbildningar. Åtgärden bör vara en försöksvis anordning, vars erfarenheter bör kunna beaktas i det fortsatta beredningsarbetet.

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. godkänna de riktlinjer i fråga om tjänstgöring för vissa lärare inom vårdutbildningen som jag har förordat.
2. godkänna de grunder för statsbidrag till kostnader för sådan tjänstgöring som jag har förordat.

Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.